

«Soningskøen» – Myter og realiteter

Soningskøen

Fra tid til annen får vi høre om denne skremmende store «soningskøen», eller «fengselskøen», som den også kalles. Vanligvis får man også bare oppgitt et enkelt, stort tall, og det er stort sett alt man får vite. Og det er ikke så merkelig. Når VG, eller en annen avis for dens saks skyld, ringer for å få vite om soningskøen har økt eller ikke, er de stort sett fornøyd når de får vite det siste tallet fra siste telling og det nest siste tallet fra nest siste telling. Når jeg antyder at informasjongrunnlaget ved siste telling også gir en vesentlig mer nyansert informasjon enn ett enkelt totaltall, er reaksjonen stort sett høflig, men uinteressert.

Men slik går det gjerne når interessen for en sak først og fremst avhenger av i hvilken grad de politiske aspektene ved den, kan utnyttes. Som leseren sikkert har registrert, handler politikk grovt sagt om hvorvidt det går opp eller ned her i verden. Slik også med soningskøen. Går den ned, kan noen ta æren, går den opp, må noen ta skylden.

Siste landsomfattende telling

På bakgrunn av denne situasjonen, kan det være på sin plass med noen

hovedpunkter fra siste landsomfattende telling av antall ufullbyrdede dommer. Opptellingen ble foretatt 10.3.88.

Totaltallet for uavsonede dommer var denne gang 6776 dommer, en økning på 200 dommer fra tellingen i april i 1987. Ettersom totaltallet har ligget på over 6000 siden 1985, er inntrykket at totaltallet er, og har vært, bemerkelsesverdig stabilt de siste årene. Hvis vi trekker ut antallet dommer det er søkt om benådning for eller innvilget soningsutsettelse (1 009 dommer), sitter vi igjen med 5 767 i prinsippet soningsklare dommer. Den ovennevnte gruppen på 1 009 dommer kalles gjerne for «selvvalgte ventere», og kan av formelle grunner ikke innkalles til soning. Det burde være innlysende for de fleste at folk som av selvvalgte grunner stiller seg utenfor fengselskøen, ikke kan sies å tilhøre noen soningskø i den forstand at de går å venter på å avsonne dommen. Tvertimot.

Trekker vi i tillegg fra den gruppen soningsklare dommer som ligger innenfor det man hittil har ansett som normal ventetid på innkalling til soning, nemlig 6 måneder, forsvinner ytterligere 2 695 dommer fra den såkalte «soningskøen». En viss tid må

man jo regne med før innkalling til soning kan finne sted. Forøvrig viser tallene at hele 1 285 av denne gruppen dommer allerede hadde fått berammet innsettingstidspunkt i anstalt når opptellingen ble foretatt. M.a.o., bare 1 410 av dommene som var yngre enn 6 måneder hadde ikke fått berammet innsetting. De øvrige 1 285 visste når de skulle sone og hadde neppe noen opplevelse av at de sto i noen «soningskø».

Det korrekte antall

Men mest interessant i denne forbindelse er gruppen soningsklare dommer som er eldre enn 6 måneder. Denne gruppen utgjorde 3 072 dommer, ofte omtalt som «de egentlige venterne» ettersom dommen de har fått er over 6 måneder gammel. Men hvor mange av denne gruppen venter egentlig på å sone? Hvis vi fra denne gruppen trekker fra antallet domfelte som har fått berammet innsetting, ofte etter egen avtale på et tidspunkt som passer dem, står vi igjen med

1 854 fengselsdommer som er over 6 måneder gamle og hvor de domfelte ennå ikke (på opptellingstidspunktet) visste når de skulle avsonne dommen. Hele 1 218 domfelte (av 3 072 dommer eldre enn 6 måneder) visste når de skulle sone dommen.

M.a.o.: hvis man med uttrykket «soningskø» sikter til det antall domfelte med dommer som er eldre enn 6 måneder, og hvor de domfelte ennå ikke vet når de skal avsonne dommen, så er dette tallet, 1 854 dommer, det korrekte, tallmessige uttrykket for dette begrepet.

Fengselskøen

Folk som vet når de skal sone, har etter min mening ingen subjektiv opplevelse av å stå i en «kø», slik uttrykket «soningskø» gir inntrykk av.

Tallmaterialet viser forøvrig at over 43% av alle soningsklare dommer (2 503 av 5 767) hadde fått berammet innsettingstidspunkt i anstalt, hvorav over halvparten av disse igjen (1 438) innen 3 måneder fra opptel-

lingsdato. Fengselsadministrasjonens andel av totalrestansen (minus «selvvalgte ventere») utgjorde 43%. 57% av alle soningsklare dommer befant seg i politikamrene. Legger vi til antallet domfelte som har søkt benådning eller fått innvilget soningsutsettelse (disse sakene befinner seg naturlig nok i politikamrene), ser vi at hele 63%, eller to tredjedeler, av totalrestansen (alle ufullbyrdede dommer, uansett årsak), befinner seg i politikamrene.

Begrepet «fengselskø» blir på denne bakgrunn misvisende ettersom det gir inntrykk av at sakene hopper seg opp i fengselsadministrasjonen.

Politikamrene

Årsakene til at flertallet av de ufullbyrdede dommene befinner seg i politikamrene, skyldes flere forhold. Som nevnt blir saker det er søkt benådning for eller innvilget soningsutsettelse, aldri oversendt fengselsadministrasjonen. I en del tilfelle holder fengselsadministrasjonen igjen overfor politikamrene når det gjelder evnen (eller viljen?) til å ta imot dommer. Inntaksstopp blir også av og til pålagt av hensyn til behovet for varetektsplasser. I tillegg tror jeg vi må regne med en del uformelle grunner til dette forholdet.

Politikamrene gir i en del tilfeller, særlig i lavt prioriterte saker som promilledommer, uformelle soningsutsettelser som medfører at sakene ikke blir oversendt fengselsadministrasjonen for fullbyrdelse. Dette bekreftes av statistikken som kan fortelle at ca. 83% (807 av 977) av alle uberammede

saker som er eldre enn ett år, befinner seg i politikamrene, og hele 46%, nesten halvparten, av disse igjen, består av promilledommer. De eldste dommene blir m.a.o. gamle fordi de av en eller annen grunn blir liggende i politikamrene. Totaltallet for antall soningsklare dommer som er over ett år gamle er likevel ikke urovekkende høyt, 1 576 av 5 767, og 599 av disse sakene var tross alt berammet til avsoning.

Korte dommer i klar majoritet

Restansetallet for samtlige ufullbyrdede dommer viser forøvrig at nesten 90% av dommene er korte, d.v.s. under 6 måneder. Bare 1% (64) er lange, d.v.s. over 18 måneder. Andelen kvinnelige domfelte, alle lovbrudd medregnet, var dessuten 7% av totalrestansen (490 av 6 776).

Tabellen

Tabellen gir en del informasjon om fordelingen av dommene på de ulike fengselsdistriktene. Her er også antallet dommer som ennå ikke er oversendt fengselsadministrasjonen, de som altså befinner seg i politikamrene, tatt med og fordelt på de distrik-

tene de hører hjemme i. Tabellen viser at nesten halvparten av alle ufullbyrdede dommer hører hjemme i østlandsområdet. Over halvparten av alle dommer er promilledommer, med «vinning» og «narkotika» på henholdsvis andre og tredje plass. □

Ufullbyrdede dommer pr. 10.3.88 fordelt på fengselsdistriktene.

	Østre f.d. & sentralanst.	Søndre	Vestre	Nordre	Sum
Promille	1 595	660	534	726	3 515
Narkotika	336	104	49	54	543
Vinning	676	272	185	169	1 302
Vold/drap	172	64	34	66	336
Seks.forbr.	48	18	9	30	105
Annet	446	204	129	196	975
Sum	3 273	1 322	940	1 241	6 776
(%)	(48,3)	(19,5)	(13,9)	(18,3)	(100)
Andel selvvalgte ventere:	448	203	138	180	1 009
Andel soningsklare dommer	2 785	1 119	802	1 061	5 767